

Cvičení č. 10 – Veřejné příjmy a daňová teorie II

1. Přímé daně

Jedná se o takové daně, které zdaněný subjekt (poplatník) hradí na úkor svého příjmu, svého majetku, a dopadají na něj přímo (viz „Daňový přesun a dopad“ ve cvičení Veřejné příjmy a daňová teorie I). Svoji podstatou mezi přímé daně patří i platby, které se daněmi přímo nenazývají.

Taxes on income and profits

As a percentage of gross domestic product

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Australia	17.7	17.5	17.7	16.0	14.4	14.6	15.7	..
Austria	11.9	12.0	12.5	13.2	11.9	11.9	12.2	12.6
Belgium	16.3	15.9	15.6	15.8	14.6	15.0	15.4	15.7
Canada	15.2	15.8	15.8	15.5	14.9	14.3	14.3	14.5
Chile	7.5	10.0	10.4	8.0	5.4	7.5	8.5	8.3
Czech Republic	8.8	8.8	8.9	7.9	7.2	6.9	7.1	7.3
Denmark	31.2	29.9	29.3	28.9	29.2	29.0	29.1	29.6
Estonia	7.0	7.1	7.4	7.9	7.5	6.8	6.5	6.8
Finland	16.8	16.7	16.9	16.7	15.4	15.2	15.5	15.2
France	10.4	10.8	10.4	10.5	8.8	9.4	10.0	10.7
Germany	9.9	10.8	11.3	11.5	10.8	10.3	10.9	11.4
Greece	8.1	7.5	7.6	7.5	7.5	7.0	7.0	8.4
Hungary	8.8	9.2	10.2	10.4	9.8	7.8	6.1	6.6
Iceland	17.6	18.3	18.4	17.8	16.0	15.6	16.4	17.0
Ireland	11.6	12.5	12.2	11.0	10.1	10.0	11.4	12.1
Israel ¹	12.1	13.3	13.3	11.2	9.4	9.5	9.8	9.7
Italy	12.8	13.9	14.6	14.8	14.2	14.1	13.9	14.6
Japan	9.2	9.9	10.4	9.6	8.0	8.3	8.6	8.8
Korea	7.0	7.4	8.4	8.2	7.3	7.1	7.8	8.0
Luxembourg	12.9	12.5	12.4	13.5	13.9	13.7	13.3	13.4
Mexico	4.4	4.6	4.9	5.2	5.0	5.2	5.4	5.2
Netherlands	10.7	10.6	10.9	10.7	10.7	10.8	10.3	..
New Zealand	22.9	22.2	21.7	20.3	17.7	16.7	16.9	18.0
Norway	21.3	21.8	20.5	21.2	19.2	20.1	20.5	20.3
Poland	6.4	7.0	8.0	8.1	6.9	6.5	6.5	..
Portugal	7.9	8.2	9.1	9.3	8.6	8.4	9.4	8.7
Slovak Republic	5.6	5.7	5.8	6.2	5.2	5.0	5.1	5.4
Slovenia	8.3	8.7	8.8	8.4	7.7	7.6	7.4	7.1
Spain	10.6	11.4	12.5	10.2	9.2	9.2	9.3	9.9
Sweden	19.1	19.1	18.4	16.8	16.4	16.2	15.5	15.5
Switzerland	12.6	12.8	12.8	13.3	13.5	12.9	13.2	13.0
Turkey	5.3	5.3	5.7	5.8	5.9	5.6	5.8	6.0
United Kingdom	13.6	14.4	14.1	14.3	13.2	13.1	13.2	12.6
United States	12.2	12.9	13.1	11.6	9.6	10.2	11.2	11.6
OECD-Total ²	12.2	12.5	12.7	12.3	11.3	11.2	11.4	..

Last updated: 17 January 2014; disclaimer: <http://oe.cd/disclaimer>

Zdroj: OECD (2014)

Mezi přímé daně v ČR patří:

- **Daň z příjmu fyzických osob (DPFO)**
  - poplatníky této daně jsou fyzické osoby
  - výnosově silná
  - „univerzální“ daňový základ
  - dříve progresivní sazba (12, 19, 25, 32 %)
  - od roku 2008 sazba činí 15 % ze základu daně (základem daně je tzv. „superhrubá mzda“, tedy hrubá mzda zvýšená o částky odpovídající pojistnému na sociální

Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

zabezpečení a zdravotní pojištění, které je povinen odvádět zaměstnavatel ze mzdy svého zaměstnance. Od 2013 je uplatňována „solidární daň“ 7 % pro příjmy vyšší, než je strop pro platby na sociální pojištění (4 násobek průměrné mzdy – pro rok 2015 1277328 Kč ročně). Daň se platí z částky nad uvedený násobek průměrné mzdy.

- patří sem příjmy ze závislé činnosti, z podnikání, z kapitálového majetku, z pronájmu a ostatní příjmy
- zdanění nepodléhají příjmy vyňaté ze zdanění, příjmy osvobozené (např. stipendia, starobní důchody)
- složitost daňového systému (odečitatelné položky, slevy na dani,..)
- charakter daně podle sazeb:
  - lineární (proporcionální): vypočtená daň roste s růstem základu ve stejném poměru (% základu daně, jež se nemění s velikostí daňového základu)
  - progresivní: základ daně se rozdělí na jednotlivá pásma („rozparceluje“) podle hranic pásem určených zákonem, která se vynásobí různými sazbami (čím vyšší pásmo, tím vyšší příslušná mezní sazba)
    - Příklad: zaměstnanec má základ daně 40 000 Kč
      - 1. pásmo do 10 000 Kč 10%
      - 2. pásmo do 20 000 Kč 15%
      - 3. pásmo nad 20 000 Kč 20%
    - Vypočítejte daňovou povinnost zaměstnance.
- Od roku **2014** je její součástí daň darovací (součást dílčího základu daně) a daň dědická (v praxi jsou ale zděděné příjmy osvobozeny od daně)

- Pojistné na sociální pojištění

- poplatníky jsou zaměstnanci, zaměstnavatelé, osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) a osoby účastné dobrovolného důchodového pojištění
- největší výnos (i ve srovnání s ostatními zeměmi OECD)
- spravuje jej Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ)
- u zaměstnance uplatněn „bismarkův koncept sdílení nákladů na financování sociálního pojištění“ mezi zaměstnance a zaměstnavatele
- problém s OSVČ – odlišně stanoven vyměřovací základ než u zaměstnanců, existuje minimální vyměřovací základ (nižší průměrný vyměřovací základ)
- pojistné se skládá ze tří částí:
  - pojistné na důchodové pojištění
  - pojistné na nemocenské pojištění (rozdíl: nemocenské pojištění X zdravotní pojištění)
  - příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

Typ pojištění	Zaměstnanec	Zaměstnavatel	Celkem
Zdravotní pojištění	4,5 %	9,0 %	13,5 %
Sociální pojištění	6,5%	25,0 %	31,5 %
- nemocenské pojištění	0,0 %	2,3 %	2,3 %
- důchodové pojištění	6,5 % *	21,5%	28,0 %
- příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	0,0 %	1,2 %	1,2 %
Celkem	11,0 %	34,0 %	45,0 %

* 6,5 % - zaměstnanec, který se neúčastní důchodového spoření nebo 3,5 % v případě zaměstnance, který se účastní důchodového spoření

Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

Zdroj: ČSSZ (2015)

- u OSVČ je výsledná sazba buď 45% (s nemocenským pojištěním) nebo 42,7% (bez nemocenského pojištění) – OSVČ se mohou rozhodnout (ne)účastnit se nemocenského pojištění
- do jaké daňové kvóty jsou příjmy ze SZP zahrnovány?
- jak fungují stropy na sociální pojištění?

- Pojistné na zdravotní pojištění

- jedná se o příjem zdravotních pojišťoven
- je z něho financováno zdravotní pojištění všech občanů
- opakování z cvičení Financování zdravotnictví
- celou výši pojistného odvede zaměstnavatel příslušné zdravotní pojišťovně zaměstnance
- pojistné podléhá přerozdělení (opakování)

- Daň z příjmu právnických osob (DPPO)

- poplatníky jsou osoby, které nejsou fyzickými osobami
- výnosově silná
- zdaňujeme „daňový zisk“ firem
- otázka přesunu daně na spotřebitele
- výnos daně je citlivý na ekonomický cyklus
- vývoj sazby DPFO (výběr z posledních 20 let):

Období	Výše sazby
2010-2015	19%
2007	24%
2004	28%
2000	31%
1993	45%
1990	55%

Zdroj: § 21 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

- Majetkové daně

- nízký výnos
- základem daně buď hodnota, nebo jiný ukazatel (výměra)
- majetkové daně jsou například:

Daň z nemovitostí

- je tvořena ze dvou dílčích daní – daň ze staveb a daň z pozemků (obě mají jiný způsob zdanění)

Daň silniční

- týká se všech motorových vozidel používaných pro účely podnikání
- rozdíl oproti dálničnímu poplatku
- sazba se počítá z obsahu motoru a objemu válců, ale i hmotnosti vozidla a počtu náprav u nákladních aut

Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

Daň z nabytí nemovitých věcí (do roku 2014 daň z převodu nemovitosti)

- týká se převodu nemovitého majetku z jedné osoby na druhou
- základem daně „nabývací hodnota“ (nejčastěji sjednaná nebo znalcem zjištěná cena nemovitosti)
- sazba 4%

Přehled jednotlivých příjmů sektoru vládních institucí ČR pro rok 2014:

	2014	
	<i>mld. Kč</i>	<i>v % HDP</i>
Celkové příjmy	1709	40,1
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	307	7,2
Sociální příspěvky ¹⁾	628	14,7
Daně z výroby a dovozu ²⁾	517	12,1
Kapitálové daně ³⁾	0	0,0
Důchody z vlastnictví	37	0,9
Úroky	9	0,2
Ostatní důchody z vlastnictví	27	0,6
Tržby ⁴⁾	129	3,0
Ostatní běžné transfery a dotace	40	0,9
Investiční dotace	49	1,1
Ostatní kapitálové transfery	3	0,1

Zdroj: MF ČR (2015)

Poznámky:

- 1) Povinné i dobrovolné platby zaměstnavatelů (ve prospěch svých zaměstnanců), zaměstnanců, osob samostatně výdělečně činných a samoplátců orgánům sociálního zabezpečení a zdravotním pojišťovnám.
- 2) Povinné platby, které výrobní jednotky musí platit státu a které se týkají výrobní činnosti či dovozu a/nebo použití výrobních faktorů (např. DPH, spotřební daně aj.)
- 3) Nepravidelné platby ve prospěch vládních institucí z hodnoty majetku, aktiv nebo čistého jmění jednotky (např. daň darovací, dědická)
- 4) Jedná se o součet tržní produkce, produkce pro vlastní konečné užití a plateb za ostatní netržní služby sektoru vládních institucí

Diskuze:

- máte určené daně i sazby a státní rozpočet je v deficitu (např.: recese, strukturální chyby...), které daně byste upravovali, jakým způsobem a proč?
- co si myslíte o daňových rájích a globální daňové konkurenci?

2. Referát - Místní poplatky v ČR (případová studie vybraných obcí – 3 až 4 obcí) - 2x

- Popište systém místních poplatků v ČR
- Identifikujte jejich sazby a vliv z hlediska celkového rozpočtu konkrétních obcí
- Na základě studia rozpočtu, případně provedených rozhovorů se pokuste identifikovat, zda v rozpočtu existuje provázanost mezi výnosem z těchto poplatků a výdaji obecního rozpočtu (neboli je možné určit, zda konkrétní daň či poplatek jde na konkrétní službu?)

Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

3. Daňová spravedlnost

- souvislost s daňovým přesunem a dopadem – viz minulé cvičení
- jedna z nejvýznamnějších otázek řešících optimální podobu daní
- co je podle vás daňová spravedlnost, jak by měly vypadat spravedlivé daně, jsou dnešní daně spravedlivě rozděleny mezi poplatníky a proč?
- existence dvou přístupů
  - o Princip prospěchu / užitku
    - vychází z hlavního účelu vybírání daní, kterým je zabezpečení financování veřejných výdajů
    - jedinci (plátcí daně) by měli být zdaněni úměrně prospěchu / užitku, který mají ze veřejných výdajů, potažmo veřejně poskytovaných statků
  - o Princip schopnosti daňové úhrady
    - Zjišťujeme, kolik zaplatí každý daňový poplatník podle jeho „schopnosti daňové úhrady“ (příjem, spotřeba, majetek)
    - existují zde dvě dimenze spravedlnosti:
      - horizontální - lidé se stejnou platební kapacitou platí stejně
      - vertikální - lidé s větší kapacitou platí na daních více
  - o je možné výše uvedené principy zavést do daňové praxe?
  - o odpovídá některému z principů český daňový systém (nebo jeho část)?

4. Daňová sazba: nominální x efektivní (příklad)

Je rozdíl mezi tím, jaká je nominální sazba daně a jaká nakonec je ta efektivní. Rozdíl je uveden na elementárním příkladu níže pro imaginární občany A a B, kteří plní svou daňovou povinnost.

Příklad:

Hrubý příjem občana A = 10 000 Kč, B hrubý příjem občana B = 100 000 Kč
Sazba daně = **10 %**, nezdánitelné minimum = 5 000 Kč;

Občan A:

upravený základ daně = 5 000 x 10 % = 500 Kč (daň)
efektivní sazba (500/10 000) = **5 %**

Občan B:

upravený základ daně = 95 000 x 10 % = 9 500 Kč (daň)
efektivní sazba (9 500/100 000) = **9,5%**

Jaký má význam rozlišení sazby daně na tyto dva aspekty?

5. Jak můžeme měřit daňovou spravedlnost

- Křivka průměrné sazby daně v závislosti na hrubém příjmu
- Podíly zaplacených daní (na hrubém příjmu) pro různé kvantily společnosti (např. první, druhý, třetí, ... decilová skupina)
- Lorenzova křivka a Gini koeficient

Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

6. Doporučená literatura a odkazy k prozkoumání

MF ČR (2015) Fiskální výhled ČR – květen 2015. Online. Dostupné z: <<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/fiskalni-vyhled/2015/fiskalni-vyhled-cr-kveten-2015-21517>>

ČSSZ (2015) Sazba pojistného. Online. Dostupné z: <<http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/sazba-pojistneho.htm>>

OECD (2014), "Taxes on income and profit", Taxation: Key Tables from OECD, No. 3. Online. Dostupné z: <http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/taxes-on-income-and-profit_20758510-table3>

PEKOVÁ, J. Veřejné finance – úvod do problematiky. 4. aktualizované a rozšířené vyd. Praha: ASPI, 2008. 508 s. ISBN 978-80-7357-358-4

- o kapitola 7: Úvod do daňové teorie, str. 377-403

STRECKOVÁ, Y., I. MALÝ. Veřejná ekonomie pro školu i praxi. Vyd. 1. Praha: Computer Press, 1998. xii, 214 s. ISBN 80-7226-112-6.

HAMERNÍKOVÁ, B.; MAAAYTOVÁ, A. a kol. Veřejné finance. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007. 364 s. ISBN 978-80-73577-301-0

- o Veřejné příjmy - charakteristika, druhy a členění, str. 118 – 135

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů